

Назимко, Є.С. Міжнародно-правова основа застосування депеналізації [Текст] / Є.С. Назимко // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : зб. тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 року) / Українська академія банківської справи Національного банку України. - Суми, 2009. – С. 103-105.

*Є.С. Назимко – науковий співробітник відділу організації наукової роботи
Донецького юридичного інституту ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЗАСТОСУВАННЯ ДЕПЕНАЛІЗАЦІЇ

Сучасний розвиток суспільних відносин та його вплив на формування правової платформи забезпечення прав людини визначають актуальність проведення розвідок в царині факторів, що обумовлюють застосування кримінально-правової репресії до осіб, що вчинили злочин.

Це стосується й дослідження факторів, що обумовлюють застосування депеналізації, яка, з нашої точки зору, є напрямом кримінально-правової галузі пенальної політики держави, який здійснюється уповноваженими органами державної влади та полягає у передбаченні більш м'якого виду чи (та) розміру покарання як в положеннях Загальної частини, так і в санкціях статей (частин статей) Особливої частини КК, призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, звільнення від покарання та його відбування.

Процес інтеграції України у міжнародну спільноту демократичних країн вимагає дотримання міжнародних норм і стандартів у різних галузях внутрішнього життя. Це висуває зобов'язання приведення національного законодавства у відповідність до норм і стандартів, які зафіксовані у міжнародних договорах та угодах [1, с. 15]. Тому, до нормативно-правової основи депеналізації також відносяться чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких дала Верховна Рада України (наприклад, ч. 2 ст. 11 Загальної декларації прав людини, ст. 7 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, ст. 6, 11 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, п. 69.2, 70.1 Європейських пенітенціарних правил тощо).

Міжнародні нормативно-правові акти обумовлюють формування національних джерел депеналізації. Наприклад, в п. 4 ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16 лютого 1966 р. говориться, що кожний, хто засуджений до смертної кари, має право просити про помилування чи про пом'якшення вироку. Амністія, помилування чи заміна смертного вироку можуть бути даровані у всіх випадках". Свого часу вступ України до Ради Європи обумовив відмову від застосування смертної кари і заміну її на покарання у виді довічного позбавлення волі. Діяльність ООН, Ради Європи, зусиль керівництва католицької церкви, міжнародної громадської організації "Міжнародна Амністія" та інших правозахисних організацій призвели до значного скорочення сфери і масштабів смертної кари у всьому світі. До квітня 1999 р. кількість країн, які відмовилися від смертної кари, вперше в історії помітно перевищила кількість країн, де практика застосування цієї міри покарання ще залишилася: 108 країн юридично (83) або де-факто (25) відмовилися від смертної кари; 87 країн зберегли цю міру покарання, хоча в більшості з них існує тенденція до її обмеження. Практично завершила процес інтеграції в співтовариство держав, які

відмовилися від смертної кари, Європа. Помітно скоротили сферу її застосування цілий ряд країн Азії та Африки. В 2000 р. значно активувався аболіціоністський рух в ряді найбільших штатів США [2, с. 43].

Практика Європейського суду з прав людини (далі – Суду) стала нормативно-правовою основою депеналізації з того часу, коли Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав і основних свобод людини 1950 р. та протоколи до неї і, відповідно, визнала всі зобов'язання, передбачені цими міжнародно-правовими актами, зокрема “дію на своїй території ст. 46 цієї Конвенції щодо визнання обов'язкового і без укладення спеціальної угоди юрисдикції Суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції” [3, с. 124]. Окрім того, Україна “зобов'язується виконувати рішення Суду у будь-якій справі, в якій вона є стороною” [4, с. 6-8]. Як наслідок, Україна не лише взяла на себе міжнародно-правове зобов'язання забезпечувати відповідність національного законодавства та юридичної практики європейським стандартам у сфері прав людини, а й створила передумови для реального включення до механізму нормативного регулювання суспільних відносин прецедентів названої вище міжнародної установи [5, с. 227]. Треба згадати й ст. 17 Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”, в якій міститься положення про те, що “суди застосовують при розгляді справ ... практику Суду як джерело права” [6], в тому числі, що стосується депеналізації злочинів (див., наприклад, рішення Суду у справах *Messina v. Italy*, *Demirtepe c. France*, *Nazarenko v. Ukraine*, *Dankevich v. Ukraine*, *Aliev v. Ukraine* [7]).

Література

1. Фріс, П. Л. Кримінально-правова політика України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук.: спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Фріс Павло Львович. – К., 2005. – 39 с.
2. Мостепанюк, Л. О. Довічне позбавлення волі як вид кримінального покарання [Текст] : дис. на здобуття наук. кандидата юридичних наук: спец. 12.00.08 – Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Мостепанюк Людмила Олександрівна. – К., 2005. – 194 с.
3. Рабинович, П. М. Європейська конвенція з прав людини: проблеми національної імплементації (загальнотеоретичні аспекти) [Текст] / П. М. Рабинович, Н. М. Раданович ; [редкол.: П.М. Рабинович (голов. ред.) та ін.]. – Львів. : Астрон, 2002. – Випуск 4. – 192 с. – Серія 1. Дослідження та реферати.
4. Конвенція про захист прав людини та основних свобод [Текст] (Рим, 4.XI.1950) // Голос України. – 10 січня 2001 року. – № 3 (2503). – С. 6–8.
5. Мазур, М. В. Прецеденти Європейського Суду з прав людини у системі джерел конституційного права [Текст] / М. В. Мазур // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 226–232.
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] : Закон України № 3477-IV від 23.02.2006 : інформаційно-правова бібліотека Експерт-Юрист, 2006. – № 10. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор.; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium-100, RAM 32 Mb, SVGA, 1 Mb, CD-ROM 4x, русифікована ОС Windows 98, ME, 2000, XP, 1300 Mb на HDD (при повній інсталяції). – Назва з контейнера.

7. Рішення Європейського Суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurocourt.org.ua/Article.asp?AIdx>.
8. Козлов, П. П. Режим виконання кримінальних покарань [Текст] : монографія / П.П. Козлов, Ю.В. Нікітін, Л.О. Стрелков. – К. : КНТ, 2008. – 272 с.